

Zánik funkce (člena) orgánu obchodní společnosti odstoupením Ochrana společnosti, nebo funkcionáře?

Lenka Oulíková

Úvod

V práci se zabývám jedním ze způsobů zániku funkce (člena) orgánu obchodní společnosti, odstoupením z funkce. Zvažuji tento způsob z hlediska dvou protichůdných zájmů, a to ochrany funkcionáře a ochrany společnosti. S využitím judikatury se budu věnovat jednotlivým sporným otázkám ustanovení § 66 odst. 1, ve kterém je koncentrována právní úprava odstoupení. Zaměřím se především na účel právní úpravy odstoupení z funkce; způsob oznámení odstoupení; co se rozumí zasedáním, které odstoupení projednalo nebo mělo projednat; kdo a zda má povinnost svolat valnou hromadu k projednání odstoupení a jaké budou případně důsledky nesplnění takové povinnosti.

Práce se omezí na zánik funkce (členů) orgánů kapitálových společností. Pro zjednodušení budu užívat pojem člen orgánu obchodní společnosti i pro funkcionáře, kteří nejsou členy orgánu, ale orgány společnosti, pokud z kontextu nebude vyplývat jinak.

Základ právní úpravy odstoupení z funkce

Základ právní úpravy najdeme v § 66 odst. 1 ObchZ: „Osoba, která je statutárním orgánem nebo jeho členem anebo členem jiného orgánu společnosti, může ze své funkce odstoupit. Je však povinna oznámit to orgánu, jehož je členem, nebo orgánu, který ji zvolil nebo jmenoval. Výkon funkce končí dnem, kdy odstoupení projednal nebo měl projednat orgán, který ji zvolil nebo jmenoval, nestanoví-li společenská smlouva nebo stanovy, že postačí, projednal-li je nebo měl projednat orgán, jehož je členem. U osoby zvolené za člena orgánu zaměstnanci společnosti výkon funkce končí dnem, kdy odstoupení projednal nebo měl projednat orgán, jehož je členem. Příslušný orgán je povinen projednat odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení z funkce dověděl. Jestliže osoba, která odstupuje z funkce, oznámí své odstoupení na zasedání příslušného orgánu, končí výkon funkce uplynutím dvou měsíců po takovém oznámení, neschválí-li příslušný orgán společnosti na její žádost jiný okamžik zániku funkce.“

Do současné podoby bylo ustanovení novelizováno s účinností od 1.1.2001 zákonem č. 370/2000 Sb., který mimo jiné odstranil některé nejasnosti,¹ výslovně upravil odstoupení osob zvolených za členy orgánu zaměstnanci a přidal poslední větu, která řeší okamžik zániku funkce v případě, kdy osoba oznámí odstoupení na zasedání orgánu. Ustanovení však nadále vyvolává určité otázky a nejasnosti. Zda funkce zanikla a k jakému okamžiku představuje zásadní rozdíl z hlediska povinností funkcionáře, přičemž neplnění povinností být z nedbalosti může vést k vzniku odpovědnosti za škodu či dokonce naplnit znaky trestného činu. Špatné posouzení okamžiku zániku funkce může vést k neplatnosti právního úkonu pro rozpor s ustanovením § 196a ObchZ. Samotný fakt, že rejstříkový soud provedl výmaz, nemusí mít na následné

¹ Například tím, že ve větě druhé nahradil příslovce *popřípadě* za spojku *nebo*. Zpřesněno bylo i znění věty první, která zněla: „Osoby, které jsou členy statutárních či jiných orgánů společnosti, mohou ze své funkce odstoupit.“ Nadále není sporné, zda lze ustanovení vztáhnout též na jednatele, na které by se dle doslovného výkladu v původním znění nevztahovalo. Judikatura to ovšem takto vykládala už před novelou, viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 1999 sp. zn. 7 Cmo 672/98. Dnes by tato otázka mohla vzniknout u likvidátora.

posouzení situace vliv, když tento zápis je pouze deklaratorní.² Vzhledem k tomu, že při výkladu ustanovení nevystačíme s výkladem gramatickým, podíváme se nejprve na účel ustanovení.

Koho úprava obsažená v ustanovení § 66 odst. 1 chrání

V ustanovení § 66 odst. 1 ObchZ je vyjádřena zásadní dobrovolnost výkonu funkce (člena) orgánu obchodní společnosti. Dobrovolnost je prolomena pouze u osob jmenovaných do funkce soudem. Ty nemohou odstoupit postupem uvedeným v § 66 odst. 1 ObchZ, mohou pouze požádat soud o odvolání z funkce, pokud po nich nelze spravedlivě požadovat, aby funkci vykonávaly.³

Smyslem ustanovení ovšem není pouze umožnit funkcionáři z funkce odstoupit, aniž by mu v tom mohla společnost zabránit, ale též chránit společnost před náhlým ukončením funkce, které by mohlo ochromit její chod. Proto je zde stanoven určitý formální postup, který musí funkcionář dodržet a bez něhož k zániku funkce odstoupením nedojde. Ochrana obou cílů je rovnocenná. Tento názor vyslovil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 181/2003, ve kterém uvádí: „*Účelem ustanovení § 66 odst. 1 obch. zák. je na jedné straně umožnit orgánům či členům orgánů společnosti, aby mohli odstoupit z funkce bez toho, že by jim v tom společnost mohla zabránit, ať již aktivním jednáním nebo nečinností, na druhé straně pak ochránit společnost před tím, že statutární orgán nebo jeho člen ukončí funkci ze dne na den aniž by dal společnosti přiměřený čas k tomu, aby si za něj mohla najít adekvátní náhradu; takový postup by totiž v konkrétním případě mohl zcela ochromit činnost společnosti. Oba uvedené cíle jsou rovnocenné.*“ Na toto rozhodnutí odkazuje i pozdější judikatura.⁴

Posouzení, zda je konkrétní postup odstupujících funkcionářů v souladu s účelem ochrany společnosti, bude záležet na konkrétní situaci. V usnesení ze dne 23. 7. 2003, sp. zn. 7 Tdo 107/2003, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že funkce členů představenstva odstoupením z funkce nezanikla dnem valné hromady, která se konala více než měsíc po jejich odstoupení, avšak odstoupení neprojednala, „*když obvinění, ač to bylo plně v jejich moci, tento bod ani nezařadili na pořad jednání.*“ V již citovaném usnesení sp. zn. 29 Odo 181/2003 se uvádí: „*Při posuzování postupu při odstoupení z funkce je třeba brát v úvahu konkrétní okolnosti posuzovaného případu, tj. je nutno zvažovat, zda postupem jednatelů nebylo zkráceno právo společnosti, resp. jejích společníků, na poskytnutí dostatečné lhůty k nalezení nových kvalifikovaných jednatelů.*“

Z rovnocennosti obou cílů ustanovení § 66 odst. 1 ObchZ vyšel Nejvyšší soud i při posuzování otázky, jakým okamžikem zanikne funkce odstupujícího jednatele ve společnosti s jediným společníkem. V usnesení ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 1549/2005, se ztotožnil s názorem odvolacího soudu, podle kterého oznámení o odstoupení z funkce doručené jedinému společníkovi je třeba posuzovat jako oznámení učiněné na zasedání příslušného orgánu společnosti a analogicky na zánik funkce aplikovat poslední větu § 66 odst. 1 ObchZ. Výkon funkce tak skončí uplynutím dvou měsíců po doručení jedinému společníkovi, pokud na žádost odstupující osoby neschválí jiný okamžik zániku funkce.⁵

² Rozsudek sp. zn. 29 Cdo 2863/2008: „*Otázku, zda je soud při rozhodování v jiné než rejstříkové věci vázán deklaratorním zápisem v obchodním rejstříku, Nejvyšší soud řešil již v usnesení ze dne 31. října 2006, sp. zn. 29 Odo 625/2005 ..., v němž dovodil, že i jiný, než rejstříkový soud je oprávněn posoudit, zda mezi skutečným právním stavem a stavem zápisů v obchodním rejstříku není rozpor. K tomu dovolací soud dodává, že výmaz člena dozorčí rady akciové společnosti je stejně jako jeho zápis zápisem deklaratorním, jež toliko deklaruje ve vztahu ke třetím osobám skutečnosti, které nastaly již dříve, z jiných právních důvodů.*“

³ Ustanovení § 71 odst. 2, § 194 odst. 2 a § 135 odst. 2 ObchZ.

⁴ Viz např. 29 Odo 1549/2005 a 23 Cdo 3867/2007.

⁵ Podrobně se odstoupení z funkce v jednočlenné společnosti a tomuto rozhodnutí Nejvyššího soudu věnuje P. Čech v článku K zániku funkce jednatele odstoupením v jednočlenné společnosti s ručením omezeným. Tam také uvádí dřívější nejednotná stanoviska Vrchního soudu v Praze.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. 7 Cmo 56/2008, ovšem ochranu společnosti pomíjí a důraz klade na ochranu funkcionáře. V projednávané věci jeden ze dvou jednatelů, kteří byli zároveň jedinými společníky, z funkce odstoupil a odstoupení doručil společnosti. Dále neučinil nic pro to, aby byla svolána valná hromada. Vrchní soud v Praze dospěl k závěru, že funkce přesto zanikla, a to dnem, kdy se měla valná hromada podle společenské smlouvy, popřípadě podle zákona konat. Argumentoval mimo jiné tím, že příslušný orgán „nerozhoduje o tom, zda ve funkci odstupující funkcionář zůstane či nikoli, projednání odstoupení totiž neznamená rozhodnutí příslušného orgánu o vzniku či zániku funkce, ale jen svojí povahou deklaratorní úkon.“ Ovšem z toho, že valná hromada odstoupení pouze projednává a nerozhoduje o něm, nelze dovodit, že by nebylo nutné ji vůbec konat. Důvodem pro její konání je dát prostor společníkům situaci řešit. Pokud jednatel neudělá nic pro to, aby společníci takovou možnost dostali, ač je to plně v jeho moci, to znamená, nezařadí projednání odstoupení na program valné hromady nebo dokonce valnou hromadu vůbec nesvolá, ač tak učinit mohl, domnívám se, že by jeho funkce zaniknout neměla. Tento názor ostatně již dříve vyslovil Nejvyšší soud v citovaném usnesení sp. zn. 7 Tdo 107/2003. Podobně vyznívá též rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3718/2009.

Vrchní soud v Praze svůj závěr, že nesvolání valné hromady neznamená nemožnost skončení funkce, založil ještě na dalším argumentu: „*Za druhé je ze subjektivního hlediska z funkce odstupujícího funkcionáře nemyslitelné, aby neměl možnost výkon funkce ukončit, tedy aby ve funkci musel být nadále neomezenou dobu. Pakliže by společníci společnosti s ručením omezeným byli zcela neaktivní, nezúčastňovali se valných hromad, není přijatelné a ani v souladu s dobrými mravy, aby funkcionář musel vykonávat funkci, z níž platně odstoupil, i nadále, nekonečně dlouhou dobu, resp. až do smrti své či zrušení společnosti.*“ To je samozřejmě pravda. Nicméně na situaci, že by se společníci nezúčastňovali valných hromad, pamatuje zákon právě formulací, že funkce zaniká dnem, kdy odstoupení projednal nebo měl projednat příslušný orgán. Toto ustanovení vyložil Vrchní soud v Praze již v usnesení ze dne 28. 7. 1999, sp. zn. 7 Cmo 672/98, tak, že dnem, kdy valná hromada měla odstoupení projednat, je třeba rozumět i případ, kdy se valná hromada nesejde. Pouhou neúčastí na valné hromadě společníci tedy bránit zániku funkce nemohou.

Oznámení odstoupení z funkce příslušnému orgánu

Zákon stanoví povinnost odstoupení z funkce oznámit orgánu, jehož je odstupující osoba členem, nebo orgánu, který ji zvolil nebo jmenoval. Vrchní soud v Praze již v usnesení ze dne 13. 1. 2004, sp. zn. 7 Cmo 89/2003, dospěl k závěru, že je nutné odstoupení adresovat, resp. doručovat společnosti, když orgán společnosti, tedy ani valná hromada, sám o sobě nemá právní subjektivitu. Tento názor potvrdil v usnesení sp. zn. 7 Cmo 56/2008 v němž doplnil, že valná hromada je způsobilá rozhodovat pouze v okamžiku svého zasedání či konání.⁶ Odmítl názor Městského soudu v Praze, že v daném případě bylo nutné, aby jednatel odstoupení adresoval valné hromadě, resp. společníkům společnosti „*neboť pakliže by měl toto zákonodárce na mysli, nehovořil by § 66 odst. 1 ObchZ o doručení oznámení o odstoupení orgánu, který funkcionáře zvolil či jmenoval, ale o doručení společníkům společnosti.*“ Tato argumentace sama o sobě není příliš přesvědčivá, na jejím základě je možné dojít též k tomu, že pokud by zákonodárce chtěl, aby se oznámení doručovalo společnosti a nikoli orgánu, nehovořil by o oznámení orgánu, ale doručení společnosti. Jinak argumentuje Vrchní soud v Praze též obtížnou realizovatelností u společností s větším počtem společníků a nerealizovatelností u akciové společnosti s akciemi na majitele a dodává, že zánik funkce navíc není vázán na oznámení, ale až na projednání příslušným orgánem. Zároveň ale ve svém rozhodnutí připustil, aby došlo k zániku funkce jednatele, aniž by

⁶ Ustanovení § 130 ObchZ ovšem počítá i s tím, že společníci budou přijímat rozhodnutí, která jsou v působnosti valné hromady, i mimo valnou hromadu. Pokud takto mohou rozhodnout o odvolání či jmenování jednatele, je otázka, proč by nemohlo být odstoupení oznámeno společníkům a mít účinky oznámení valné hromadě.

byla valná hromada vůbec svolána, a to dnem, kdy se měla konat podle zákona řádná valná hromada.

Názor Vrchního soudu v Praze na oznamování odstoupení z funkce podpořil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 10. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2863/2008, v němž uvádí: „*Ustanovení § 66 odst. 1 obch. zák. neupravuje formu ani způsob oznámení o odstoupení z funkce člena orgánu společnosti. Je nepochybné, že odstupující člen mohl oznámit své odstoupení na jednání příslušného orgánu. Avšak v době, kdy příslušný orgán nejedná, tak učinit nelze. Současně platí, že orgán obchodní společnosti není způsobilým subjektem práva, jemuž by bylo možno doručit oznámení např. prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Za této situace Nejvyšší soud uzavírá, že odstoupení z funkce je v souladu s ustanovením § 66 odst. 1 obch. zák. oznámeno orgánu společnosti i tehdy, je-li oznámení doručeno v písemné formě společnosti, o jejíž orgán jde.*“ Odstupující funkcionář má tedy dvě možnosti, buď oznámit své odstoupení na zasedání příslušného orgánu, nebo oznámit odstoupení doručením oznámení společnosti. Doručeno společnosti může být i předáním oznámení o odstoupení osobě oprávněné přijímat za společnost poštu, přičemž takovou osobou je také předseda představenstva.⁷ Doručením vznikne povinnost příslušného orgánu projednat odstoupení na svém nejbližším zasedání. Nejvyšší soud zde nezdůraznil nutnost zvažovat, zda v konkrétní situaci byl zachován i cíl ochrany společnosti před ukončením funkce ze dne na den, nicméně z toho nelze vyvodit, že by takové zvažování nutné nebylo. V konkrétním případě mělo být oznámení doručeno společnosti 28. června, valná hromada, která odstoupení neprojednala, se konala 3. července. Možnost skončení funkce Nejvyšší soud nevyločil, ale ani nekonstatoval, že by funkce zanikla. Posouzení ponechal na odvolacím soudu. Okamžik zániku funkce byl důležitý pro platnost postoupení pohledávky s ohledem na § 196a ObchZ.

Na uvedený právní názor odkazuje Nejvyšší soud i ve svém pozdějším rozhodnutí ze dne 12. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3867/2007, a v odůvodnění dodává, že „*doručit přímo valné hromadě akciové společnosti vzhledem k povaze tohoto orgánu nelze jinak, než při jejím konání, přičemž není pochyb, že ustanovení § 66 odst. 1 obch. zák. počítá s oznámením odstoupení jak na zasedání příslušného orgánu, jehož důsledky stanoví ve své šesté větě, tak i mimo ně, pro které platí režim obecný, upravený ve větě třetí a páté.*“ Vyloučil tak možnost oznámit valné hromadě prostřednictvím uvedení odstoupení na pořadu valné hromady v pozvánce nebo prostřednictvím informování jednotlivých společníků. Přesto by mi připadalo velmi formalistické neumožnit zánik funkce tam, kdy by člen orgánu své odstoupení oznámil všem společníkům a uvedl ho jako bod programu valné hromady, popřípadě tam, kdy by člen orgánu oznámil odstoupení všem ostatním členům. Pokud by například člen dozorčí rady oznámil své odstoupení jednotlivým členům a sám se pak zasedání již nezúčastnil, je otázka, zda situaci neposoudit tak, že dozorčí rada byla informována přinejmenším ve chvíli, kdy se sešla za účasti informovaných členů dozorčí rady. Vzhledem ke stávající judikatuře však takovýto postup funkcionářům doporučit nelze.

Naproti tomu, jak bylo již uvedeno výše, jedinému společníkovi, jenž rozhoduje v působnosti valné hromady, doručit lze. Pro zánik funkce se pak posuzuje doručení jedinému společníkovi, jako by došlo k oznámení o odstoupení na zasedání valné hromady.

Jaké důsledky má však v tomto případě oznámení učiněné společností, nikoli jedinému společníkovi? Pokud by stanovy nebo společenská smlouva stanovily, že postačí, projedná-li odstoupení orgán, jehož je osoba členem, nebo by šlo o člena představenstva voleného dozorčí radou či funkcionáře voleného zaměstnanci, pak by důsledky byly stejné jako v případě společnosti s více společníky. V souladu se stávající judikaturou by se dověděl příslušný orgán o odstoupení okamžikem doručení společnosti a vznikla by mu povinnost je na následujícím zasedání projednat, zřejmě s výjimkou případu, kdy by nebyl dán společnosti prakticky žádný čas na najetí náhrady a její fungování by bylo v konkrétní situaci ohroženo.

⁷ Rozsudek sp. zn. 29 Cdo 2863/2008.

Určitý problém by vznikl tam, kde má odstoupení projednat valná hromada. V jednočlenné společnosti se valná hromada nekoná a působnost valné hromady vykonává jediný společník nebo akcionář.⁸ Pokud bychom řekli, že stejně jako valná hromada je i jediný společník formálně informován již doručením oznámení společnosti, zřejmě by mohla začít běžet lhůta dvou měsíců, stejně jako v případech, kdy je doručeno přímo společníkovi. Ale zatímco podle ustálené judikatury valné hromadě není možné oznámit odstoupení jinak než při jejím zasedání, u jediného společníka nebo akcionáře to možné je. Jediného společníka také nemůže na rozdíl od valné hromady odstupující funkcionář svolat. Kloním se tedy k závěru, že tam, kde by mělo být oznámeno odstoupení jedinému společníkovi, mělo by se vyžadovat doručení přímo jemu, nikoli společnosti. V rozhodnutí ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 29 Cdo 169/2000, Nejvyšší soud sice připustil, že oznámení společnosti lze pokládat za oznámením o odstoupení z funkce, avšak aby došlo k zániku funkce, musel by jednatel předložit své odstoupení jedinému společníkovi k projednání v působnosti valné hromady.

Také v případech, kdy je možné oznámit orgánu, jehož je osoba členem, ale k projednání odstoupení bude příslušný jediný společník v působnosti valné hromady, by sice mělo být možné oznámit odstoupení doručením společnosti či na zasedání tohoto orgánu, nicméně by bylo vhodné počítat lhůtu dvou měsíců až od doby, kdy je odstoupení doručeno jedinému společníkovi.

Otázkou je, jak řešit případ, kdy je doručeno společnosti s více společníky či akcionáři, ale před zánikem funkce dojde k převodu akcií či obchodního podílu a stane se společností jednočlennou.

Kdy měl příslušný orgán odstoupení projednat?

Pokud nebylo odstoupení oznámeno na zasedání příslušného orgánu, má příslušný orgán povinnost projednat odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení dověděl. Podle současné judikatury se o odstoupení dozví doručením oznámení o odstoupení společnosti.

Je jisté, že dnem, kdy valná hromada měla odstoupení projednat, bude den, na který byla řádně svolána valná hromada, byť se taková valná hromada nesejde. To potvrzuje již citované usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 672/98.

Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 3867/2007 judikoval, že není obecně nutnou podmínkou, aby projednání odstoupení bylo uvedeno v pořadu jednání valné hromady. V projednávané věci soud prvního stupně i odvolací soud zamítly žalobu pro nedostatek aktivní věcné legitimace, když dospěly k názoru, že žalobci byli v době postoupení pohledávky členy dozorčí rady postupitele, původního žalobce, a postoupení pohledávky tedy bylo neplatné podle § 39 ObčZ pro rozpor s § 196a ObchZ. Vycházely přitom z obsahu rejstříkového spisu, z něhož vyplývalo, že jediný akcionář při výkonu působnosti valné hromady 13. 9. 2001 vzal na vědomí vzdání se funkce ke dni 30. 6. 2001 a schválil je. Za den zániku funkce oba soudy považovaly 30. 6. 2001, s tím, že se žalobcům nepodařilo prokázat, že funkce zanikla dnem konání valné hromady 17. 5. 2001, která měla projednat jejich odstoupení datované 14. 5. 2001. V rozsudku označil za nesprávný a v rozporu s dikcí i smyslem zákona názor odvolacího soudu, že „*valná hromada má povinnost projednat odstoupení z funkce podle ustanovení § 66 odst. 1, věty páté, obch. zák. vždy pouze za splnění předpokladu, že toto odstoupení bylo zařazeno v pořadu jednání této valné hromady, obsaženého v pozvánce na valnou hromadu nebo v oznámení o jejím konání.*“ Podle Nejvyššího soudu: „*Ustanovení § 66 odst. 1, věty páté, obch. zák. stanoví povinnost příslušného orgánu projednat odstoupení z funkce na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení dověděl, aniž by vznik této povinnosti výslovně podmiňoval splněním jakýchkoliv dalších předpokladů.*“ Ohledně doručení odkázal na již zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2863/2008. Podle Nejvyššího soudu oznámení odstoupení a okamžik, ve kterém se orgán příslušný k projednání o odstoupení dovídá, spadají v jedno: „*Doručením odstoupení společnosti nastávají účinky oznámení odstoupení příslušnému orgánu společnosti, tedy vzniká povinnost příslušného orgánu společnosti*

⁸ Ustanovení §132 odst. 1 a § 190 odst. 1 ObchZ.

projednat odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení dověděl.“ Otázkou je, zda je to správné. J. Dědič zastával názor, že „*příslušný orgán se o odstoupení z funkce doví tím, že projednání oznámení o odstoupení z funkce bude uvedeno v pozvánce na jednání příslušného orgánu, popř. oznámením o konání valné hromady, je-li příslušným orgánem valná hromada.*“⁹ Též důvodová zpráva k zákonu č. 370/2000 Sb. počítala s uváděním oznámení o odstoupení v pozvánce v případě, že není odstoupení oznámeno přímo na zasedání příslušného orgánu.

Je pravda, že pro povinnost příslušného orgánu projednat odstoupení z funkce zákon výslovně nestanoví jinou podmínku než to, že se orgán o odstoupení doví. Pokud však zákonodárce původně předpokládal, že se orgán příslušný k projednání odstoupení (nejčastěji valná hromada) doví o odstoupení prostřednictvím uvedení v pozvánce, pak předpokládal, že společníci budou o odstoupení fakticky informováni. S ohledem na zájem funkcionáře nebýt nucen setrvávat ve funkci proti své vůli není možné požadovat uvedení v pozvánce jako nutnou podmínku, která by musela být splněna za všech okolností. Zejména odstoupení členů dozorčí rady by mohlo nepřiměřeně zkomplikovat, pokud by trvání jejich funkce mělo záviset na tom, zda představenstvo splní svou povinnost a odstoupení uvede v pozvánce. Pokud ale zvolíme do jisté míry formalistický pohled, totiž že valná hromada či jiný příslušný orgán je informován doručením oznámení o odstoupení společnosti, měli bychom o to více v konkrétní situaci zkoumat, zda byl splněn i druhý cíl úpravy odstoupení, totiž ochrana společnosti před šikanózním výkonem práva ze strany funkcionáře, který by tak měl, pokud bychom vycházeli z tohoto výkladu a doslovného znění zákona, možnost ze dne na den odstoupit. Pokud by totiž doručil společnosti oznámení den před konáním valné hromady a valná hromada se tímto o odstoupení dověděla, valné hromadě by tím při doslovném výkladu vznikla povinnost projednat odstoupení na svém nejbližším zasedání poté, tedy druhý den. Tak by vlastně nastala situace, před kterou má společnost ustanovení § 66 odst. 1 chránit.

Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 3867/2007 za svou argumentaci ovšem doplnil ještě druhou část a odkázal na již mnohokrát zmiňované usnesení sp. zn. 29 Odo 181/2003 týkající se účelu ustanovení § 66 odst. 1 ObchZ. Odkázal také na usnesení sp. zn. 29 Odo 1549/2005, podle něhož je při posuzování postupu při odstoupení z funkce třeba brát v úvahu konkrétní okolnosti posuzovaného případu a je nutno zvažovat, zda postupem jednatelů nebylo zkráceno právo společnosti, resp. jejích společníků, na poskytnutí dostatečné lhůty k nalezení nových kvalifikovaných jednatelů. K tomu dodal: „*Zcela obecně formulovaný požadavek, na němž spočívá právní závěr odvolacího soudu, nemůže obstát. Bylo by v rozporu s vyloženým smyslem ustanovení § 66 odst. 1 obch. zák. a vedlo by ke zmaření jeho účel, kdyby měl být vznik povinnosti příslušného orgánu obchodní společnosti projednat odstoupení z funkce, a tedy v konečném důsledku též zánik funkce, vázán v každém případě, bez ohledu na jeho konkrétní okolnosti, na to, zda ten, komu přísluší svolat zasedání příslušného orgánu (zpravidla jiný orgán společnosti, výjimečně člen orgánu či společníci), podle své libovůle zařadí či nikoliv projednání této otázky do pořadu jednání uvedeného v pozvánce na zasedání či v oznámení o jeho konání (s výjimkou případu, kdy dojde k oznámení odstoupení přímo na zasedání příslušného orgánu).*“

Nejvyšší soud se tedy pouze postavil proti obecně formulovanému požadavku uvádět projednání na pořad jednání v každém případě, bez ohledu na konkrétní okolnosti. Z toho neplyne, že by funkce zanikla i tam, kde funkcionář takovou možnost má, nicméně ji nevyužije. Uvedená věc není doposud skončena a je otázkou, jak ji nakonec soudy posoudí.

Čas, který měl být poskytnut k nalezení náhrady za odstoupující členy, v tomto případě podle mého názoru dostatečný nebyl, když podle tvrzení žalobců mělo být 14. května doručeno oznámení o odstoupení a valná hromada měla mít povinnost projednat je 17. května. Tři dny k zajištění náhrady se jeví jako doba velmi krátká, zvláště když pro případ, že by odstoupili na valné hromadě, stanoví zákon dvouměsíční lhůtu pro zánik funkce. Domnívám se, že obecně by mohla být za dostatečnou považována právě taková doba, která by postačovala pro to, aby se oznámení mohlo v pozvánce na valnou hromadu objevit. Pokud by se do pozvánky přesto

⁹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Praha: Polygon, 2002, s. 445.

nedostalo nikoli vinou odstupujícího funkcionáře, pak by mohla funkce zaniknout s ohledem na zájem funkcionáře.

Pokud bude odstupující osoba tím, komu přísluší svolat zasedání příslušného orgánu, a ač to bude v jeho silách, takový bod do programu nezařadí, k zániku funkce zřejmě nedojde. Zde je nutné připomenout rozhodnutí trestního senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 107/2003, ve kterém vyslovil názor, že pokud členové představenstva akciové společnosti odstoupili z funkce, ale ač to bylo plně v jejich moci, tento bod ani nezařadili na pořad jednání, nedošlo ke skončení výkonu funkce odstoupením, ale až uplynutím funkčního období. Také rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 3867/2008 se postavilo pouze proti obecnému požadavku uvedení projednání odstoupení v pozvánce. Tato dvě rozhodnutí nijak neodporují, vždy je nutné posoudit konkrétní okolnosti a zvážit, zda odstupující osoba měla možnost takový bod na pořad jednání zařadit či nikoli.

Obdobný závěr by se měl uplatnit i pro situaci, kdy valná hromada není vůbec svolána. Tento případ řešil Vrchní soud v Praze v již zmiňovaném usnesení 7 Cmo 56/2008, kde dospěl k závěru, že „i v případě, že se valná hromada vůbec nekoná proto, že nebyla v zákonném termínu svolána, může funkce odstupivšího funkcionáře uplynutím tohoto termínu zaniknout.“ V projednávaném případě šlo o jednatele, kterému ve svolání valné hromady nic nebránilo, přesto podle Vrchního soudu funkce zanikla, byť nebyla valná hromada vůbec svolána, a to dnem, kdy se měla podle zákona nejpozději řádná valná hromada konat. Argumentoval mimo jiné tím, že § 66 odst. 1 ObchZ se nevztahuje jenom na osoby, které jsou oprávněny svolat valnou hromadu za účelem projednání odstoupení z funkce, ale i na osoby, které k tomuto oprávněny nejsou. S těmito názory se neztotožňují. Z toho, že odstoupení z funkce člena orgánu společnosti je upraveno obecně pro všechny orgány, nelze vyvozovat stejné konkrétní povinnosti odstupujících funkcionářů. Mělo by se vycházet z úvahy, co lze po tom kterém členu orgánu rozumně požadovat. V tomto konkrétním případě faktickou možnost svolat valnou hromadu jednatel měl.

I. Štenglová zastává názor, že funkce může zaniknout, i když valná hromada nebyla svolána vůbec, ač bylo její svolání podle zákona či stanov povinné, například když se valná hromada nesešla do šesti měsíců od posledního dne účetního období, ale připomíná, že „v této souvislosti však bude třeba vždy též zvažovat, zda to, že se valná hromada nesešla nezpůsobily právě osoby, které z funkce odstoupily a jejichž povinností bylo valnou hromadu svolat a rovněž to, zda osoby, které odstoupily z funkce, měly možnost případně valnou hromadu samy svolat, neboť i společnost je třeba chránit před případnými nekalými praktikami osob, které rezignaci podaly.“¹⁰ Z již citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 169/2000 vyplývá, že pokud jednatel oznámí odstoupení společnosti, ale nesvolá valnou hromadu, na níž by mohlo být odstoupení projednáno, funkce dnem, kdy se měla podle zákona nejpozději konat valná hromada, nezanikne.

Bude záležet na tom, jakým směrem se bude rozhodování soudů ubírat. Můžeme doufat, že nižší soudy nebudou následovat rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 56/2008 či nevytrhnou z kontextu část rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 3867/2007, které říká, že zákon stanoví povinnost příslušného orgánu projednat odstoupení z funkce na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení dověděl, aniž by vznik této povinnosti výslovně podmiňoval splněním jakýchkoli dalších předpokladů. Doufejme, že neopomenou druhou část uvedeného rozhodnutí, která odkázala na usnesení sp. zn. 29 Odo 181/2003. Pozitivní je, že rozhodování Nejvyššího soudu vyznívá tak, že tam, kde funkcionář možnost svolat valnou hromadu s příslušným pořadem jednání má, bude takové svolání podmínkou zániku jeho funkce. V rozhodnutí ze dne 9. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3718/2009, Nejvyšší soud doslova uvádí: „Ačkoli z výslovného znění § 66 odst. 1 obch. zák. se podává, že funkce odstupivšího člena představenstva zanikne i v případě, že se tato valná hromada nekoná, resp. odstoupení člena neprojedná – nevysloveným (leč samozřejmým) požadavkem zde je, že odstupivší člen představenstva učiní vše, čeho je dle zákona zapotřebí k tomu, aby valná hromada společnosti měla vůbec příležitost jeho

¹⁰ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 417.

*odstoupení projednat, tj. především valnou hromadu s odpovídajícím pořadem jednání (neučiní-li tak představenstvo), svolá.*¹¹ Pokud půjde o člena orgánu, u nějž bude příslušným orgánem k projednání odstoupení valná hromada a zároveň po něm nebude možné její svolání spravedlivě požadovat a valná hromada svolána nebude, zanikne jeho funkce nejpozději dnem, kdy se řádná valná hromada měla podle stanov, společenské smlouvy nebo zákona¹² konat.

Co se stane v případě, že valná hromada svolána sice byla, nikoli však řádně? Opět by mělo záležet na tom, zda to byl právě odstupující funkcionář, kdo porušil povinnost svolat valnou hromadu předepsaným způsobem, nebo osoba od něj odlišná. V druhém případě se kloním k závěru, že by funkce měla zaniknout obdobně jako v případě neuvedení bodu na pořad jednání či vůbec nesvolání valné hromady. Pokud by chybu ve svolání valné hromady učinil odstupující funkcionář, mohlo by i v tomto případě jít o valnou hromadu, která odstoupení projednala nebo projednat měla. Na místě by bylo užít analogii s prohlášením neplatnosti usnesení valné hromady. Tam, kdy by usnesení takové valné hromady nemohlo být prohlášeno za neplatné z důvodu, že nebyla řádně svolána, neměla by vada svolání zabránit ani zániku funkce, když valná hromada o zániku nerozhoduje, ale pouze ho projednává.

Povinnost svolat valnou hromadu k projednání odstoupení

Nedomnívám se, že by společnost měla povinnost svolat k projednání odstoupení z funkce mimořádnou valnou hromadu. Z textu § 66 odst. 1 taková povinnost neplyne, ustanovení pouze stanoví povinnost příslušného orgánu projednat odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení dověděl, aniž by specifikoval, že je nutné konat toto nejbližší zasedání v určité lhůtě. Nejbližším zasedáním může tedy být až řádná valná hromada, která se má konat u akciové společnosti i společnosti s ručením omezeným nejméně jednou ročně. Pokud by ovšem odstupující člen nevykonával dál řádně svou funkci a chod společnosti by byl ohrožen, jistě by to byl důvod mimořádnou valnou hromadu svolat, a to popřípadě i dozorčí radou nebo dokonce jejím členem, pokud by tak neučinil nikdo jiný. Taková povinnost by ovšem nebyla založena odstoupením, ale potřebou reagovat na situaci, která by mohla vzniknout i bez toho, že by člen orgánu oznámil své odstoupení. V akciové společnosti s větším počtem akcionářů, kde konání mimořádné valné hromady bude relativně nákladné, by mohlo být její svolání dokonce v rozporu s požadavkem péče řádného hospodáře.

Názor, že příslušný orgán nemá povinnost konat mimořádné zasedání v důsledku odstoupení člena orgánu, vyslovila v komentáři též I. Štenglová: „*Mezi konáním valných hromad bývá obvykle – nemá-li společnost problémy – pauza jednoho roku, což je z hlediska odstupujícího člena orgánu zpravidla příliš dlouhá lhůta. Není sice vyloučeno, že se k žádosti odstupujícího člena svolává mimořádná valná hromada, takový postup by však nebyl, zejména u společností s velkým počtem akcionářů, praktický a kromě toho nemá odstupující osoba prakticky žádnou možnost si svolání mimořádné valné hromady vynutit, zejména není-li společníkem s potřebnou většinou hlasů (§ 129 odst. 2 a § 181).*“¹³

¹¹ V projednávané věci se zabýval Nejvyšší soud zánikem funkce kooptovaného člena představenstva. Podle Nejvyššího soudu nelze ani přiměřeně na zánik funkce kooptovaného člena představenstva vztáhnout úpravu odstoupení z funkce, neboť postavení kooptovaného člena je odlišné nejen svým dočasným charakterem, ale též tím, že kooptovaný člen nemá na rozdíl od odstupujícího člena zvláštní zájem na zániku funkce. Funkce kooptovaného člena představenstva zaniká ke dni, kdy se konala nebo měla konat nejbližší valná hromada, jež mohla zvolit nové členy představenstva, bez dalšího. Na rozdíl od odstupujícího člena představenstva se nevyžaduje, aby učinil vše, čeho je zapotřebí k tomu, aby valná hromada společnosti měla vůbec příležitost jeho odstoupení projednat.

¹² § 128 odst. 1, § 184a odst. 1 ObchZ.

¹³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 262.

Na povinnost svolat mimořádnou valnou hromadu však existují i jiné názory. Osobitý pohled na povinnost valné hromady projednat odstoupení v určité lhůtě vyslovil ve svém článku I. Rada.¹⁴ Vychází z úvahy, že svolat valnou hromadu k projednání odstoupení je povinnost, která vyplývá přímo ze zákona a je uložena primárně představenstvu a jednatelům. Jedná se o povinnost uloženou nepřímo v třetí větě § 66 odst. 1, která předpokládá, že funkce zanikne projednáním orgánem, který funkcionáře zvolil nebo jmenoval. Tam, kde zánikem funkce člena orgánu bude ohroženo plnění úkolů daného orgánu, by měla být společnosti poskytnuta přiměřená lhůta k zajištění chodu společnosti. V případech, kdy bude třeba poskytnout přiměřenou lhůtu, bude příslušný orgán, popřípadě funkcionář, povinen svolat valnou hromadu tak, aby se konala nejdříve její poslední den. Přitom je ale podle Rady limitován dvouměsíční lhůtou, kterou aplikuje analogicky podle poslední věty § 66 odst. 1. Ve svém článku doslova uvádí: *„Považuje-li zákonodárce dva měsíce za přiměřené pro to, aby se společnost připravila na zánik funkce funkcionáře odstoupivšího přímo na valné hromadě, není důvodu domnívat se, že stejná lhůta není dostatečná pro to, aby společnost projednala odstoupení, a přivodila tak zánik funkce i při odstoupení mimo valnou hromadu... Nebude-li valná hromada svolána, nebo bude-li svolána tak, aby se konala až po uplynutí dvou měsíců od oznámení odstoupení, zanikne funkce marným uplynutím dvouměsíční lhůty, neboť nejpozději jejím posledním dnem se valná hromada příslušná k projednání odstoupení měla konat.“* Takový závěr nepovažuji za správný, neboť nevychází z textu zákona, jenž nestanoví povinnost, ani nepřímo, svolat k projednání mimořádnou valnou hromadu. Takový výklad podle mne nelze opřít ani o rovnocennost zájmů společnosti a funkcionáře. Automatický zánik funkce při nekonání valné hromady do dvou měsíců by zasahoval do zájmů společnosti a společníků mít skutečnou možnost odstoupení projednat. Rada přitom nepovažuje nečinnost člena orgánu za překážku zániku funkce odstoupením, což je též názor, s nímž se neztotožňuji. Takový názor zjevně nesdílí ani senát 29 Nejvyššího soudu. Připomeňme citované usnesení sp. zn. 29 Cdo 3718/2009 podle něž má odstupující člen představenstva povinnost učinit vše pro to, aby měla valná hromada možnost jeho odstoupení projednat.

Svolání mimořádné valné hromady by nemuselo být z hlediska společnosti vždy hospodárné. Funkcionář také nebude nucen setrvat ve funkci déle než rok, byť se rozhodne odstoupit ihned po konání valné hromady. Společnost tedy nemůže neomezeně zneužívat své postavení, když je zde zákonem stanovená povinnost valnou hromadu konat nejméně jednou ročně, o jejíž dodržení by se měl starat též odstupující funkcionář.

Odstoupení z funkce při oznámení na zasedání příslušného orgánu

Nejednotný je i výklad poslední věty § 66 odst. 1. Problém spočívá v tom, co je třeba rozumět pod pojmem příslušný orgán, který může na žádost funkcionáře schválit jiný okamžik zániku funkce. Domnívám se, že by mělo jít o orgán příslušný k projednání odstoupení. Tím je většinou valná hromada. U jednatelů společnosti s ručením omezeným to bude valná hromada vždy, neboť jednatel není členem orgánu, ale orgánem společnosti. Vzniká otázka, zda může funkcionář své odstoupení oznámit, aniž by bylo uvedeno na pořadu jednání valné hromady.

J. Pokorná v komentáři k poslední větě § 66 odst. 1 uvádí: *„Příslušným orgánem rozumíme v této souvislosti především orgán, jehož je odstupující osoba členem (představenstvo, dozorčí rada), nikoli valnou hromadu jako orgán jmenovací. U valné hromady by byl tento postup jen těžko realizovatelný, protože pravidla pro jejich jednání v zásadě nedovolují projednat záležitosti, které nebyly uvedeny předem v pozvánce (výjimku z tohoto pravidla tvoří jen situace, kdy jsou přítomni všichni společníci, což zejména u akciových společností neodpovídá realitě).“*¹⁵

¹⁴ Rada, I. Odstoupení z funkce. Právní rozhledy 24/2009, s. 867.

¹⁵ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 333.

Jsem přesvědčena, že možnost odstoupit na zasedání je tu založená přímo zákonem. Proto společníci nebo akcionáři mohou na každé valné hromadě očekávat, že k takovému odstoupení může dojít, aniž by muselo být v pozvánce nebo oznámení o svolání valné hromady. Pokud bychom vyžadovali zařadit oznámení odstoupení na pořad valné hromady, pozbyla by zvláštní úprava prakticky smysl, protože pak by tato valná hromada mohla být tou, která má odstoupení projednat. Člen orgánu by měl mít možnost reagovat na aktuální dění na valné hromadě. Pokud by ji neměl, mohl by oznámit své odstoupení až doručením společnosti a čekat na zánik funkce rok až do konání následující valné hromady. V důvodové zprávě k zákonu č. 370/2000 Sb., který vložil poslední větu do § 66 odst. 1, se píše: *„Navrhovaná právní úprava také umožňuje, aby odstoupení z funkce bylo oznámeno přímo orgánu společnosti, který danou osobu zvolil nebo jmenoval, aniž by před tím musela být tato skutečnost uvedena v pozvánce nebo v oznámení o jednání orgánu s tím, že funkce končí uplynutím lhůty dvou měsíců po tomto oznámení, pokud nebude dohodnut jiný okamžik zániku výkonu funkce.“* Proto výklad, že v případě, že příslušným orgánem je valná hromada, je nutné uvedení v pozvánce, neobstojí ani z hlediska historického výkladu.

Další otázkou, která v souvislosti s výkladem poslední věty § 66 odst. 1 vyvstává, je, zda může příslušný orgán schválit na žádost funkcionáře jiný okamžik zániku funkce zpětně před toto schválení. Domnívám se, že by takový postup být možný neměl, nicméně z rozsudku sp. zn. 23 Cdo 3867/2007 můžeme vyčíst, že Obvodní soud pro Prahu 10 ani Městský soud v Praze proti takovému postupu nic nenamítaly. V rozhodnutí se dočteme, že *„jediný akcionář společnosti vzal při výkonu funkce valné hromady dne 13. 9. 2001 na vědomí vzdání se funkce členů dozorčí rady ze strany žalobců ke dni 30. 6. 2001 a schválil je.“* Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalobci byli členy dozorčí rady do 30. 6. 2001, tak jak bylo zapsáno i v obchodním rejstříku. Nejvyšší soud se touto otázkou v dovolání nezabýval. Pokud bychom připustili možnost zániku funkce zpětně, mohlo by to mít negativní dopad do práv společnosti i třetích osob, např. při odpovědnosti za škodu či ručení členů orgánů společnosti.

Závěr

Cílem úpravy odstoupení z funkce v obchodní společnosti je ochrana funkcionáře, aby nebyl nucen setrvat ve funkci proti své vůli a mohl odstoupit, aniž by mu v tom mohla společnost nebo její společníci zabránit. Zároveň je však jeho účelem chránit společnost před důsledky náhlého ukončení funkce, poskytnout jí možnost zajistit náhradu, aby nedošlo k ohrožení chodu společnosti. Z judikatury plyne, že ochrana obou cílů je rovnocenná. Jejich zachování bude nutno zvažovat vždy v konkrétní situaci. Přitom by se funkcionář neměl spoléhat na to, že rejstříkový soud provedl jeho výmaz, když zápis a výmaz funkcionáře je pouze deklaratorní a soud si může v jiném řízení, okamžik zániku funkce sám posoudit.

Odstupující funkcionář by tak měl učinit vše, co lze po něm rozumně požadovat, též vzhledem k jím zastávané funkci, aby příslušný orgán měl skutečně možnost odstoupení projednat. Jde zejména o splnění zákonem stanovených povinností. Přestože s ohledem na judikaturu nelze považovat svolání valné hromady nebo uvedení na pořad jednání valné hromady jako obecně nutné podmínky zániku funkce, lze předpokládat, že u členů představenstva a jednatelů by zánik funkce v případě jejich nesplnění měl nastat spíše výjimečně, jakkoli rozhodnutí Vrchního soudu v Praze by mohlo nasvědčovat závěru jinému.

Momentálně existuje ustálená judikatura týkající se oznámení odstoupení, které je možné učinit buď na zasedání orgánu nebo doručením společnosti. Doručením se o odstoupení doví i orgán příslušný k projednání a vzniká mu povinnost odstoupení projednat na nejbližším zasedání, ovšem za výše zmíněných předpokladů.

Společnost není povinna svolávat k projednání mimořádnou valnou hromadu. Nelze dovodit, že by k zániku funkce došlo automaticky nejpozději uplynutím dvou měsíců od oznámení odstoupení v případě jeho oznámení mimo zasedání příslušného orgánu.

Domnívám se, že je možné oznámit odstoupení na valné hromadě, která takové oznámení nemá na pořadu jednání, když tato možnost je stanovena přímo zákonem. Opačný názor považuji za odporující teleologickému i historickému výkladu.

Seznam použité literatury

- Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006.
- Čech, P. K zániku funkce jednatele odstoupením v jednočlenné společnosti s ručením omezeným. Právní rozhledy, 24/2006, s. 893 až 894.
- Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Praha: Polygon, 2002.
- Dědič, J., Lasák, J. Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem. 1. díl. Praha: Linde Praha, 2010.
- Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.
- Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vyd. Praha: Aspi Publishing, 2004.
- Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.
- Rada, I. Odstoupení z funkce. Právní rozhledy, 24/2009, s. 867.
- Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.

Seznam citovaných soudních rozhodnutí

- 7 Cmo 672/98
- 7 Cmo 89/2003
- 7 Cmo 56/2008
- 7 Tdo 107/2003
- 23 Cdo 3867/2007
- 29 Cdo 169/2000
- 29 Odo 181/2003
- 29 Odo 1549/2005
- 29 Cdo 2863/2008
- 29 Cdo 3718/2009